

Пузіков Дмитро Олегович,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти,
Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
ORCID ID: 0000-0003-2630-6924*

ПРОГНОЗУВАННЯ І ПРОЄКТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ВАРІАТИВНОГО СКЛАДНИКА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ І ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Ефективне функціонування українських шкіл, здобуття українським учнівством якісної повної загальної середньої освіти - це найважливіша ціль діяльності вітчизняної системи загальної середньої освіти в умовах війни і післявоєнної відбудови нашої держави. Втілення цієї цілі тісно пов'язано із забезпеченням академічної свободи вчительства, наповненням реальним змістом декларацій про автономність закладу загальної середньої освіти.

Розширення варіативного складника змісту повної загальної середньої освіти, його наближення до освітніх запитів учнівства, територіальних громад, економіки з одночасною активізацією участі педагогічних працівників у його конструюванні, це, на думку автора, один із найкоротших (але й найпродуктивніших) шляхів реалізації поставленої вище цілі. Участь педагогічних працівників у конструюванні варіативного складника змісту повної загальної середньої освіти дає змогу повніше й продуктивніше реалізувати їхню академічну свободу. Однак така участь робить їх ще відповідальнішими за результати освітнього процесу, за вибір оптимальних засобів реалізації вказаного змісту тощо. З іншого боку, конструювання варіативного складника змісту повної загальної середньої освіти базуватиметься не лише на побажаннях вчительства й можливостях школи, але й на результатах вивчення реальних освітніх потреб учнівства, освітніх запитів сімей здобувачів освіти, територіальної громади, українського суспільства в цілому [3]. А це суттєво сприяє забезпеченню якості повної загальної середньої освіти, відповідності її результатів завданням протидії російському агресору, зміцнення обороноздатності нашої держави, її післявоєнної відбудови, економічного, соціального й культурного розвитку.

Участь педагогічних працівників у процесі конструювання варіативного складника змісту повної загальної середньої освіти передбачає залучення вчителів до прогнозування і проектування варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти (гімназії та/або ліцею). Під прогнозуванням варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти розуміємо визначення й вивчення прогнозних сценаріїв конструювання важливих характеристик цього складника освітньої програми школи (як правило, визначаються оптимістичний, реалістичний і песимістичний сценарії) [4]. Під проектуванням - розроблення проекту варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти на основі найбільш вірогідного сценарію.

Успішне проектування і прогнозування педагогічними працівниками варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти неможливе без створення низки організаційно-педагогічних умов, а саме [5]: теоретико-методичних (розроблення й обґрунтування концепції і моделі прогнозування і проектування варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти), організаційних (наявність необхідних директивних документів (локальна правова база школи), які визначають порядок здійснення прогнозування і проектування варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти, порядок проходження педагогічними працівниками підготовки до зазначеної діяльності, створення тимчасових колективів учителів, які проходять відповідну підготовку [1]), кадрових (наявність добровільної згоди педагогічних працівників на участь у відповідній підготовці, залучення кваліфікованих наукових і науково-педагогічних кадрів, які надаватимуть освітню і консультативну допомогу школі в процесі прогнозування і проектування варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти), методичних (створення та обґрунтування технології прогнозування і проектування варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти, методики підготовки педагогічних працівників до прогнозування і проектування варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти), *ресурсних* (наявність у закладів освіти необхідних інформаційно-технологічних та технічних ресурсів).

Основним методологічним інструментом означеної вище діяльності педагогічних працівників має стати технологія прогнозування і проектування варіативного складника освітньої програми в системі науково-методичної роботи закладу загальної середньої освіти [2]. Означена вище технологія - це засіб відповідної діяльності, що охоплює упорядковану сукупність її методів, прийомів, технік (інструментарій) і логічну послідовність (алгоритм) етапів розроблення варіативного складника освітньої програми в системі науково-методичної роботи закладу загальної середньої освіти. Алгоритм технології складається з низки послідовних етапів, а саме: організаційно-розпорядчого, підготовчо-мотиваційного, діагностувально-прогностичного, проектувально-конвенційного, упроваджувально-реалізаційного, оцінювально-результативного, коригувально-організаційного. У ході здійснення організаційно-розпорядчого етапу на рівні закладу загальної середньої освіти створюється необхідна локальна нормативна база, утворюються тимчасові колективи педагогічних працівників, які братимуть безпосередню участь в реалізації означеної технології, налагоджується співпраця з науковими установами й закладами післядипломної освіти педагогічних кадрів, які надаватимуть школі науково-методичну й консультативну допомогу. Упродовж підготовчо-мотиваційного етапу в процесі внутрішньошкільної науково-методичної роботи здійснюється підготовка педагогічних працівників до прогнозування і проектування варіативного складника освітньої програми гімназії та ліцею. У ході реалізації діагностувально-прогностичного етапу за допомогою учнівства, батьків, представників територіальної громади, роботодавців, громадських організацій відбувається збір інформації про освітні потреби цих суб'єктів (методи анкетного опитування та експертної оцінки), які можуть задовольнятися варіативним

складником освітньої програми; створюються прогнозні сценарії конструювання варіативного складника освітньої програми гімназії та ліцею. Упродовж проектувально-конвенційного етапу проект варіативного складника освітньої програми конструюється, узгоджується з учасниками освітнього процесу, затверджується у встановленому порядку. Упроваджувально-реалізаційний етап передбачає втілення розробленого варіативного складника освітньої програми в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти. У ході оцінювально-результативного етапу відбувається оцінювання освітніх і соціальних результатів реалізації розробленого варіативного складника освітньої програми закладу загальної середньої освіти, висловлюються рекомендації щодо посилення позитивних результатів його застосування, усунення можливих недоречностей. На коригувально-організаційному етапі ці рекомендації стають основою для організації виконання нового циклу технології. Таким чином, здійснення кожного з наведених вище етапів забезпечує виконання важливого завдання означеної діяльності, а послідовна реалізація всіх етапів (процес втілення алгоритму) - досягнення мети технологізованої діяльності, створення (прогнозування і проектування) та впровадження оптимального варіативного складника освітньої програми гімназії та/або ліцею. Найсуттєвіша особливість цієї технології полягає в тому, що вона призначена для застосування в процесі науково-методичної роботи закладу загальної середньої освіти. Тобто підготовка педагогічних працівників школи до її реалізації, результативне виконання ними одного технологічного циклу даватимуть їм змогу самостійно здійснювати таку технологізовану діяльність у подальшому (наприклад, у випадку оновлення типової освітньої програми базової та/або профільної середньої освіти за розпорядженням Міністерства освіти і науки України, розширення обсягу варіативного складника цієї програми й повноважень закладу освіти щодо його конструювання тощо).

Список використаних джерел

1. Пузіков Д. О. Зміст та структура практичного посібника для підготовки педагогічних працівників до прогнозування змісту повної загальної середньої освіти. *Проблеми сучасного підручника*. Київ : Педагогічна думка, 2020. Випуск 25. С. 121-132.
2. Пузіков Д. О. Методика проектування варіативного складника освітньої програми гімназії як чинника розроблення нового навчально-методичного забезпечення. *Проблеми сучасного підручника*. Київ : Педагогічна думка, 2021. Випуск № 27. С. 205-222.
3. Пузіков Д. О. Модель конструювання компетентнісного орієнтованого змісту навчання в старшій школі. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія Педагогіка*. 2016. № 2(4). С. 63-69.
4. Пузіков Д. О. Модель прогнозування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в системі внутрішньошкільної методичної роботи. *Український педагогічний журнал*. 2016. № 4(8). С. 86-93.
5. Пузіков Д. О. Педагогічні умови проектування варіативного складника освітньої програми гімназії. *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2020 р. : збірник тез / Інститут педагогіки НАПН України*. Київ: Педагогічна думка, 2020. С. 198-199.